

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»
(назва магістерської програми)
на тему:
«Аналіз та перспективи розвитку обов'язкових видів страхування»
(назва теми)

Виконавець:

студент ____ ЦЗФН ____ факультету
Балазан Д.В. _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.е.н. ____ доц. ____
(науковий ступінь, вчене звання)
Світлична О.С. _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми У сучасний період істотних ринкових змін в економіці принципово змінюються характер і функції страхування. В Україні зростає його значення як ефективного засобу захисту соціальних і майнових інтересів громадян.

В умовах ринкових відносин стають актуальними якісні перетворення в системі страхування, механізмі регулювання страхової діяльності, посилення соціальної орієнтації в розвитку страхової справи. Соціальні пріоритети розвитку системи страхових відносин обумовлюються необхідністю створення дієвої та ефективної системи страхового захисту інтересів громадян нашої держави.

Теоретичні концепції ринкової економіки виходять з того, що обов'язкове страхування повинно - виступати одним з основних методів-гарантованого захисту майнових інтересів, громадян (фізичних осіб).

Система обов'язкового страхування є найбільш соціально-орієнтованим сегментом ринку страхових послуг. Договори обов'язкових видів страхування мають досить велике коло суб'єктів захисту.

В умовах ринкових відносин обов'язкове страхування набуває яскраво виражений соціальний характер. Являючи собою глобальну систему перерозподільних відносин, система обов'язкового страхування неминуче приймає на себе частину соціальних функцій держави і міцно зміцнюється на страховому ринку як невід'ємний елемент державної соціальної та фінансової політики.

Розвиток видів обов'язкового страхування як ніші ринку страхових послуг покликаний вирішувати питання додаткового фінансування соціального захисту населення і виступає в якості важливого стабілізуючого фактору економіки.

Крім цього, повноцінний і економічно-зважений розвиток обов'язкових видів страхування веде до підвищення страхової культури серед суб'єктів господарювання, результатом чого стає розвиток добровільних видів страхування. Дані обставини, що визначають актуальність пошуку шляхів побудови дієвої системи обов'язкового страхування та розвитку його видів, послужили передумовою вибору теми роботи, визначили її структуру і логіку

дослідження.

Певних проблем формування та розвитку інституту обов'язкового страхування торкалися у своїх працях такі загальновідомі вчені, як В.Базилевич, Н.Машина, В.Семенов, В.Шевчук, Ю.Шемшученко та ін. Окремим питанням обов'язкового страхування увага приділяється і у періодиці (Л.Грановська, І.Дубовіч, Х.Василишин та ін.). Проте подальший розвиток окремих видів обов'язкового страхування потребує поглиблених наукових розробок.

Мета дослідження є дослідження теоретичних основ розвитку обов'язкових видів страхування, аналіз сучасного стану обов'язкових видів страхування в Україні, та визначення перспектив їх розвитку.

Завдання дослідження: описати економічну сутність та особливості обов'язкових видів страхування в Україні; класифікацію обов'язкових видів страхування;

Дослідити економічну сутність та особливості обов'язкового страхування; проблеми та шляхи розвитку обов'язкових видів страхування в Україні;

Проаналізувати стан обов'язкового страхування на прикладі СК «Альфа Страхування»; запропонувати та обґрунтувати напрями розвитку обов'язкового медичного страхування в Україні; можливості подальшого розвитку страхування цивільно-правової відповідальності в Україні.

Об'єкт дослідження - процес здійснення обов'язкових видів страхування в Україні.

Предмет дослідження - економічні відносини, що виникають при здійсненні обов'язкових видів страхування.

Методи дослідження: монографічний (при аналізі літературних джерел), порівняння (при порівнянні підходів до обов'язкового страхування), аналіз та синтез (при дослідженні класифікації видів обов'язкового страхування), дедукція та індукція (при вивченні тенденцій обов'язкового страхування), моделювання (при з'ясуванні впливу факторів на рівень виплат) наукова абстракція та узагальнення (при формулюванні висновків).

Інформаційна база дослідження: законодавчі та нормативні акти, що врегульовують діяльність страхових компаній в Україні, щодо обов'язкових видів страхування; науково-методична література; підручники, посібники;

матеріали спеціальних періодичних видань; звітні дані НКРРФП, щодо діяльності страхових компаній в Україні; фінансова звітність СК «Альфа Страхування».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (81 найменувань) . Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок. Основний зміст викладено на 87 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоритичні основи системи обов'язкового страхування» досліджено теоретичні основи системи обов'язкового страхування, описано економічна сутність та особливості обов'язкового страхування, розглянуто класифікацію обов'язкових видів страхування та особливості проведення основних видів обов'язкового страхування в Україні.

У другому розділі «Аналіз розвитку обов'язкових видів страхування в Україні» здійснено аналіз стану обов'язкового страхування в Україні, на прикладі СК «Альфа Страхування».

У третьому розділі «Перспективи розвитку обов'язкових видів страхування в Україні» досліджено проблеми розвитку та шляхи удосконалення обов'язкових видів страхування в Україні, на прикладі обов'язкового медичного страхування та страхування цивільної відповідальності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Страхування може бути добровільним або обов'язковим. Обов'язкове страхування виникає в силу прямої вказівки закону, який зобов'язує його учасників (здебільшого-страхувальника) укласти договір страхування. Обов'язкове страхування розповсюджується на пріоритетні об'єкти страхової охорони, коли питання такої охорони певних об'єктів зачіпає суспільні інтереси (наприклад, страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при їх перевезенні). Обов'язкове страхування можливе лише тоді, коли за допомогою добровільного страхування неможливо досягнути (або одержати) необхідний ефект.

2. В цілому обов'язкове страхування ділиться на державне (фінансується за рахунок бюджетних коштів) та недержавне (оплачується страхувальниками). Об'єктами обов'язкового страхування можуть бути групи майнових інтересів: особисте страхування; майнове страхування; страхування відповідальності. В Україні види обов'язкового страхування регламентовано законом «Про страхування».

3. В обов'язковому страхуванні страхові відносини вимагають наявності певних умов: законодавчо встановленого переліку об'єктів, які підлягають обов'язковому страхуванню, а також механізму забезпечення його реалізації; охоплення об'єктів обов'язкового страхування без заяви страхувальника; безумовної дії обов'язкового страхування, незалежно від порушення терміну сплати страхувальником страхових платежів. Право на здійснення обов'язкових видів страхування може отримати будь-який страхувач, якщо він має відповідну ліцензію.

4. В Україні спостерігається активне зростання обсягів валових страхових премій від обов'язкового страхування. Якщо в 2012 р. вони склали 3540 млн. грн., то в 2016 р. зросли на 59,44% і склали 5644,3 млн. грн. Розвиток ринку обов'язкового страхування обумовлений, в першу чергу, розвитком ринку страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, динаміка валових премій від якого також має тенденцію до зростання. В 2012-2016 рр. частка валових премій від страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів складала більше 77% в структурі валових премій від обов'язкового страхування. Загальний рівень валових виплат по обов'язковому страхуванню має тенденцію до зростання – в 2012 р. він склав 29,8%, в 2016 р. – 33,4%.

5. Приватне акціонерне товариство «СК «Альфа Страхування» (Україна) засновано в червні 2000 року. Компанія є одним із лідерів українського страхового ринку, володіє універсальним портфелем послуг, що включає комплексні програми захисту інтересів бізнесу та широкий спектр страхових продуктів для приватних осіб. Обсяги активів компанії мають тенденцію до зростання. Зростають також і резерви. Обсяги страхових платежів компанії до 2013 р. активно зростали, а в 2014-2015 рр. скорочувалися. В 2016 р. обсяги

страхових платежів зросли, як зросли і страхові виплати.

Компанія має 7 ліцензій на обов'язкові види страхування. Однак деякі види обов'язкового страхування розвинуті недостатньо. До таких відноситься обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації. Активно розвивається обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, яке в 2016 р. принесло компанії 27492 тис. грн. страхових премій. При цьому страхові виплати склали 16760 тис. грн., а рівень страхових виплат досяг 61%. В цілому рівень страхових виплат зостав в 2012, скорочувався на протязі 2013-2014 рр. і знову зростав в 2015-2016 рр.

6. На сьогодні найважливішою проблемою обов'язкового страхування є низький рівень довіри до страхових компаній; відсутність якісної інформації в страховому секторі; недосконалість законодавства у сфері обов'язкового страхування; невідповідність нормативно-правових актів вимогам сьогодення та європейським стандартам; низький рівень послуг, що надаються окремими страховиками; наявність випадків шахраювання.

7. Аналіз альтернативних моделей обов'язкового медичного страхування демонструє, що для України поки що найбільш оптимальною є модель виключно соціального обов'язкового медичного страхування, джерелом якого є загальнодержавні бюджетні видатки на систему охорони здоров'я. В умовах, коли частка тіньової економіки у ВВП є досить високою, впровадження моделі, за якої роботодавці і робітники сплачують страхові платежі (на кшталт моделі багатьох європейських країн), означає стимулювання цієї тіньової економіки. Залучення приватних страхових компаній теж має значні загрози. В олігархічній економіці вони часто використовують гроші медичного страхування задля офшорного експорту капіталу. Щоб знизити альтернативні витрати від моделі страхування, що нами пропонується, й посилити її переваги, треба формувати елементи ринкового середовища, розвивати конкуренцію за різними напрямками, зокрема створити прозорий конкурс потенційних топ-менеджерів. Доречним є також аутсорсинг функцій управління страховими фондами, якщо його переваги переважають над ризиками, тому що він сприяє кардинальному підвищенню ефективності страхових та медичних послуг. Для підвищення якості медичних послуг та рівня фінансового забезпечення

системи охорони здоров'я в Україні необхідно запровадити страхову медицину, зокрема створити Фонд обов'язкового медичного страхування з регіональними відділеннями, розробити відповідний механізм надходження страхових внесків. Співпраця між основними суб'єктами обов'язкового медичного страхування має відбуватися на підставі договорів, які укладаються страховиком (Фондом обов'язкового медичного страхування) зі страхувальниками (роботодавцями, суб'єктами підприємницької діяльності), державними і приватними лікувальними закладами, фармацевтичними компаніями. Надалі бюджетне фінансування в Україні можна буде розглядати як асигнування коштів із державного або місцевого бюджетів на витрати, що пов'язані з виконанням функцій держави у сфері охорони здоров'я, державних програм, утримання державних організацій на мінімальному рівні або грошове забезпечення економічно неактивного населення (малозабезпечених верств населення). А економічно активне населення, за умови участі в обов'язковому медичному страхуванні, отримає шанс на високий рівень медичного обслуговування відповідно до передових європейських стандартів лікування.

8. Удосконалення обов'язкового страхування цивільної відповідальності в Україні повинне йти двома шляхами: впровадженням нових видів такого страхування та удосконалення існуючих. В Україні доцільно впровадити цивільну відповідальність адвокатів.

Правова природа цивільно-правової відповідальності адвоката в українському законодавстві, на нашу думку, має сприйматися як поєднання елементів обмежувального та споживчого концептуальних підходів. Це, зокрема, проявляється в необхідності інституту страхування цивільно-правової відповідальності адвоката, який, насамперед, встановлює додаткові гарантії клієнту у належній реалізації його конституційного права на професійну правничу (правову) допомогу. Водночас цей інститут покликаний мінімізувати й можливі негативні наслідки у професійній діяльності адвоката (щодо обов'язку відшкодувати заподіяну ним клієнту шкоду). Але введення такого страхування на початковому етапі має розглядатися як добровільне, а обов'язкове, на наше переконання, може бути запроваджене лише через кілька років. Це пов'язано, зокрема, з можливими фінансовими ризиками у

професійній діяльності адвоката та необхідністю вироблення надійного й ефективного механізму страхування цивільно- правової відповідальності адвоката.

В умовах дії обов'язкового страхування пасажирів та водіїв від нещасних випадків на транспорті кошти використовуються неефективно. Альтернативним способом страхування на транспорті є перехід від особистого страхування від нещасних випадків на транспорті до обов'язкового страхування відповідальності перевізника.

Для успішного розвитку страхування обов'язкової цивільно-правової відповідальності автовласників в Україні необхідно: виробити єдині стандарти його проведення, активізувати роботи щодо залучення нових страхувальників, використовуючи нові сучасні канали збуту; переглянути підходи до врегулювання збитків для усунення негативного ставлення до страхування реальних і потенційних страхувальників; стимулювати розвиток добровільного страхування відповідальності власників транспортних засобів

АНОТАЦІЯ

Балазан Д.В. «Аналіз та перспективи розвитку обов'язкових видів страхування»
(на прикладі СК «Альфа Страхування»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою
професійного за спрямування «Фінансовий та страховий менеджмент».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2017.

У роботі розглядаються теоретичні основи системи обов'язкового страхування. Проаналізовано розвиток обов'язкових видів страхування в Україні, на прикладі СК «Альфа Страхування». Виявлено проблеми та перспективи розвитку обов'язкових видів страхування в Україні, зокрема таких як страхування цивільної відповідальності та обов'язкове медичне страхування.

Ключові слова: обов'язкове страхування, цивільна відповідальність, медичне страхування.

ANNOTATION

Balazan D.V. «Analysis and prospects of development of obligatory types of insurance»
(on an example of SC "Alfa Insurance")

Qualifying work for obtaining an educational master's degree in specialty
072 "Finance, Banking and Insurance" for the master's degree program
Professional in the direction of "Financial and Insurance Management".

Odessa National University of Economics. - Odessa, 2017

The paper considers the theoretical foundations of the compulsory insurance system. The development of compulsory insurance types in Ukraine is analyzed, for example, by SC Alfa Insurance. The problems and prospects of development of obligatory types of insurance in Ukraine, in particular, such as civil liability insurance and compulsory health insurance, are revealed.

Keywords: compulsory insurance, civil liability, health insurance.

